

Дронеь Марина Анатоліївна

аспірантка кафедри «Облік і оподаткування»

Український державний університет науки і технологій, м. Дніпро.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ ЗА «COSO» ТА «FERMA» МОДЕЛЯМИ

Анотація. Управління фінансовими ризиками давно стало складовою частиною системи управління банком. Ризик-менеджмент є окремим організаційним процесом, в ході якого аналітики і експерти з урахуванням специфіки діяльності банку оцінюють ступінь негативного впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища фінансової установи. У роботі розглядається специфіка застосування «COSO» та «FERMA» моделей у процесі управління фінансовими ризиками банку.

Ключові слова: банк, управління фінансовими ризиками, «COSO», «FERMA».

Розвиток банківського сектору України відбувається в умовах постійної зміни кон'юнктури та непередбачуваності змін чинників зовнішнього середовища, до яких належить:

- високий рівень економічної невизначеності;
- недосконала система ризик-менеджменту банківських установ [1];
- відкритість національної економіки для іноземного капіталу та фінансового впливу зовнішніх стейкхолдерів;
- високий рівень диджиталізацій банківського продукту (у період кризи більшість банків досить швидко переорієнтувалася на роботу онлайн).

Отже, розгортання світових криз поставило банківський сектор України у вкрай складні умови. COVID-19, зростання темпів інфляції, девальвація гривні, проблеми з платіжним балансом, політична нестабільність, зниження темпів економічного зростання й обсягів експорту, виникнення «мільних бульбашок» на ринку цінних паперів і нерухомості, падіння цін на активи – все це негативно вплинуло на розвиток вітчизняного банківського сектору.

За даними національного регулятора, кількість українських банків на початок 2021 р. у порівнянні з докризовим 2014 р. зменшилась у 2, 5 рази (з 180 до 73 фінансових установ). При цьому рентабельність банківських активів зменшилась з 4,26 % (на початок 2020 року) до 2, 44 % (на початок 2021 року), а рентабельність капіталу - з 33,45 % до 19,22 % [2].

Зазначимо, що в основному банки погіршили свої економічні показники через реалізацію своїх фінансових ризиків та недосконалу системи ризик-менеджменту. Якісно покращити управління фінансовими ризиками банку можливо через застосування таких моделей управління ризиками, як «COSO» і «FERMA».

Модель «COSO» була розроблена фахівцями компанії PricewaterhouseCoopers, тобто аудиторями і для аудиторів [3]. Основний

акцент в ній зроблено на підвищення достовірності фінансової звітності організацій (положення цієї моделі є обов'язковими для публічних компаній США).

Модель «FERMA» була розроблена кількома вузькоспеціалізованими організаціями (переважно з Європи), що займаються питаннями ризик-менеджменту [4].

У моделі «FERMA» акцентується увага на тому, що ризик-менеджмент - це не просто управління ризиками, а управління економічним суб'єктом з урахуванням ризику, кажучи іншими словами, з урахуванням того, що на цілі діяльності компанії, у тому числі банку, постійно впливають несприятливі фактори (події), рівень впливу яких потрібно знижати для досягнення запланованих цілей.

Неправильне розуміння цього формулювання (в разі зниження ризиків без руху до запланованих цілей) може звести нанівець всі починання, пов'язані з впровадженням системи ризик-менеджменту.

Моделі «COSO» і «FERMA» дають уявлення про те, як повинна діяти система ризик-менеджменту в будь-якій установі, а саме:

1) визначається цілі економічного суб'єкта, наприклад, шляхом аналізу статутних документів, стратегії організації, положень про підрозділи тощо. Важливо відзначити, що стратегічні цілі мають бути вимірюваними, тобто повинна бути можливість визначити, чи досягла організація мети і чи рухається вона до її досягнення цілі або ні;

2) складається перелік подій, які можуть мати негативний вплив на досягнення зазначених цілей (перелік ризиків). Найбільш повний список можна отримати на основі класифікації загроз за певними ознаками;

3) визначається метод оцінки за кожним ризиком, у тому числі фінансовим;

4) проводиться опис і систематизація ризиків для зручності прийняття рішення щодо способів їх зменшення;

5) виробляється опис заходів з управління ризиками та шляхи їх реалізації;

6) організується система моніторингу ризиків для визначення таких параметрів ризик-менеджменту, як ефективність (наявність позитивного ефекту від даного процесу), своєчасність і дієздатність системи;

7) розробляється система внутрішнього контролю за ризик-менеджментом;

8) проводяться періодичні перевірки ризик-менеджменту на предмет його відповідності вимогам стандартів або процедур.

До основних заходів з управління фінансовими ризиками банку можна віднести:

- перерозподіл ризику, тобто передача його на аутсорсинг (іншим стейкхолдерам банку);

- прийняття ризику, тобто відсутність будь-яких дій щодо його зниження (ризик приймається в тому випадку, якщо величина його можливого збитку не перевищує встановлений банком рівень толерантності);

- скорочення величини ризику за допомогою диверсифікації, формування резервів, встановлення лімітів тощо.

Матриця управління фінансовими ризиками банку наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Матриця управління фінансовими ризиками банку

Імовірність настання фінансового ризику.	Розмір втрат від фінансового ризику		
	Мінімальний	Середній	Максимальний
Низька	Прийняття ризику	Скорочення величини ризику	Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику
Середня		Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику	Перерозподіл ризику
Висока	Скорочення величини ризику	Скорочення величини ризику, перерозподіл ризику	Уникнення ризику

Отже, управління ризиками є самостійним блоком в загальній системі управління банком. Ризик-менеджмент не дублює існуючих систем, а є їх доповненням.

Висока ймовірність виникнення кризових явищ у процесі діяльності банку зумовлює необхідність впровадження спеціалізованих заходів протидії їх розвитку та нейтралізації через застосування таких моделей з управління ризиками, як «COSO» і «FERMA».

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. A structured approach to Enterprise Risk Management (ERM) and the requirements of ISO 31000. URL: <https://www.ferma.eu/app/uploads/2011/10/a-structured-approach-to-erm.pdf>.
2. Дані наглядової статистики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>.
3. Steinberg R. M., Martene F. J., Everson M. I., Nottingham L. I. Upravlenie riskami organizatsii. Integrirovannaya model' [Enterprise Risk Management – Integrated Framework]. COSO, 2004. URL: http://www.coso.org/documents/COSO_ERM_ExecutiveSummary_Russian.pdf.
4. Стандарти управління ризиками. URL: <http://www.ferma.eu/app/uploads/2011/11/a-risk-management-standard-russian-version.pdf>.